

PROGRAM ZDRUŽENE LEVICE

INICIATIVA ZA
DEMOKRATIČNI
SOCIALIZEM

Stranka za
trajnostni razvoj
Slovenije

Vsebina

Uvod	3
1. Takojšnja ustavitev varčevalnih ukrepov in reševanje socialnega položaja najbolj prizadetih	5
2. Pomoč Evropske centralne banke in Evropskega mehanizma za stabilnost državam članicam ter odpis dolgov	7
3. Rešitev in socializacija bank	8
4. Zagon evropskega investicijskega programa: »Green Deal«	9
5. Sprememba restriktivne gospodarske zakonodaje, zavrnitev transatlantskega trgovskega sporazuma	11
6. Obramba in razvoj javnih storitev	14
7. Boj proti davčnim oazam in t. i. Tobinov davek	15
8. Preprečevanje socialnega in ekološkega dumpinga	16
9. Demokratizacija institucij	17
10. Obramba in razširitev osebnih svoboščin in pravic, posebej položaja žensk, odprava monopolov intelektualne lastnine	19
11. Pot k ekološkemu preobratu	20
12. Trajnostna proizvodnja hrane in ravnanje z gozdom	22
13. Zavezanost k miroljubju in demilitarizacija	25

Uvod

Evropsko povezovanje, ki ga je spremljala navdušena pripoved o Evropi, združeni pod praporom miru, sodelovanja in družbenega napredka, je danes le še prisilni jopič za delovne ljudi v državah članicah Evropske unije.

Evropa je v najhujši krizi po obdobju med svetovnimi vojnami. Ko je po letu 2008 svetovna kriza kapitalizma pljusnila v Evropo, se je razgalila prava podoba EU. Neoliberalna EU ima štiri svete zapovedi: privatizacijo, deregulacijo, fleksibilizacijo trga delovne sile in proračunsko vzdržnost oziroma varčevanje. Te zahteve se kažejo v zakonodaji EU, ki zagotavlja premoč kapitalističnega razreda nad delovnimi množicami in ki članice sili v oster konkurenčni boj. Tem zapovedim sta se pridružila še skupna valuta, evro, in Evropska centralna banka (ECB). Namen takšne zgradbe EU je zagotavljanje visokih profitov za kapital iz centra EU in siljenje držav na periferiji, da svoj položaj rešujejo z varčevanjem in z zniževanjem življenjskega standarda in pravic.

Politika zategovanja pasov, ki so jo evropske institucije in politiki iz držav centra predpisali članicam na periferiji, je logično nadaljevanje politik evropskih institucij, a z veliko ostrejšimi sredstvi. Zategovanje pasov je povzročilo družbeno katastrofo. O uničenih življenjih nam govorijo zgodbe Grčije, baltskih držav, Španije in Portugalske, le korak pred tem pa smo tudi v Sloveniji. Položaj se zdi brezizhoden, saj so vladajoči politiki vseh barv v državah na periferiji posvojili neoliberalno logiko. Še več, celo v primerih, ko so ti politiki želeli uporabiti

drugačne rešitve, so naleteli na dve nepremostljivi oviri: institucionalno zgradbo EU, ki onemogoča in prepoveduje napredne ukrepe, ter grožnje bruseljskih tehnokratov in politikov iz držav centra.

Institucije EU, ki same niso podvržene demokratičnemu nadzoru, avtokratsko krčijo priborjene pravice ter v imenu kapitala in njegove neskončne rasti potiskajo delovne množice vse Evrope v brezno brezperspektivnosti in revščine. Evropske pogodbe ne služijo ljudem, ampak finančnim trgom, t. i. Trojka pa s svojim predpisovanjem puščanja krvi ni deviacija, temveč bistvo obstoječe EU.

Drugačna Evropa je mogoča! To je socialistična Evropa, ki je demokratična na vseh ravneh družbe, Evropa sodelovanja in solidarnosti, za katero se borimo v Združeni levici. Na ravni politike to zahteva demokratični nadzor institucij in mehanizme neposrednega soodločanja. Na ravni podjetij to zahteva zadružništvo in delavsko upravljanje, na ravni celotnega gospodarstva pa alternativne načine koordinacije proizvodnje in zmanjševanje plačnih neenakosti. To bo Evropa, v kateri bodo brezposelnost nadomestila delovna mesta in dostojno plačilo za vse, tehnološki napredek pa bo izkoriščen za čim večje zmanjšanje delovnega časa.

Evropa demokratičnega socializma bo upoštevala regeneracijske možnosti okolja, saj je ravno kapitalizem vzrok vse bolj grozečih ekoloških problemov. Sonaravni razvoj je treba zagotoviti z vpeljavo okolju prijaznih tehnologij, vsem prebivalcem pa je treba zagotoviti življenje v zdravem okolju. Takšna EU mora težiti k odpravljanju vseh družbenih neenakosti in zlasti diskriminacije na podlagi spola, rase,

barve kože, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, narodnosti ali socialnega izvora, pripadnosti narodni manjšini, lastnine, rojstva, hendikepa ali kakšne druge okoliščine.

Da bi bila takšna Evropa mogoča, je potreben radikalen preobrat razrednih razmerji, zato se v Združeni levici v svojih prizadevanjih povezujemo z naprednimi silami iz vse Evrope v Stranko evropske levice. Naš cilj je socialistična Evropa, zato so tudi naše rešitve evropske.

Današnja Evropa je Evropa finančnih trgov, kapitalističnih oligarhij in milijonov brezpravnih delovnih množic, ki so le potrošni material, sredstvo za iztiskanje čim višjih profitov. Trenutne institucije EU so krojene po meri kapitala. Boj za drugačno Evropo skoz te institucije je močno otežen, zato bo poleg te poti skoznje potrebna tudi pot mimo njih. Obstoječa EU nima prihodnosti. Ne bomo čakali, da se EU pogrezne še globlje, saj lahko iz ruševin vstanejo pošasti nacionalizma in fašizma. Prvi koraki, ki so možni takoj in ki bodo Evropo pripeljali na pot k demokratičnemu socializmu, so naslednji:

1. Takojšnja ustavitev varčevalnih ukrepov in reševanje socialnega položaja najbolj prizadetih

Proračunsko varčevanje pomeni zmanjševanje državnih investicij in izdatkov za javne storitve, kar poleg evropskih pogodb zapoveduje tudi Trojka (ECB, Evropska komisija in Mednarodni denarni sklad). Pri našavtorej revščino in splošno družbeno nazadovanje. Pri tem pa niti

ne zagotavlja gospodarskega okrevanja. Nasprotno, dodatno pogloblja gospodarsko krizo, v kateri so stopnje brezposelnosti preskočile 20 %, med mladimi pa celo 50 %. Vsak evro, ki ga država privarčuje pri proračunskih izdatkih, negativno učinkuje na gospodarstvo, saj neposredno zmanjšuje povpraševanje tako posameznikov kot podjetji. Dokaz za to je na primer zloglasni Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF): z njim je Janševa vlada »privarčevala« 460 milijonov evrov, a se je bruto domači proizvod (BDP) zaradi tega skrčil za 700 milijonov evrov. Tik pred krizo, leta 2007, je grški javni dolg obsegal 107 % BDP, po nekaj letih prisilnega varčevanja pa sredi leta 2013 presega 170 %. Podobno se je slovenski javni dolg iz 22 %, kolikor je znašal v letu 2008, nedavno povečal prek 75 % BDP. Varčevalni ukrepi vodijo v začaran krog, saj država zbere manj davkov, tako da mora še bolj varčevati. Zategovanje pasu ima dva namena: na eni strani poskuša z rezi v javni sektor znižati davke za podjetja in najbogatejše, na drugi strani pa s pritiskom na pravice delavstva in z rezi v socialne storitve poceniti delovno silo. Stranka evropske leveice zahteva takojšnje ustavitve varčevanja na ravni celotne EU. Škodljivo zategovanje pasov pa mora nadomestiti evropski investicijski program.

Neusmiljeno zategovanje pasov je množice v nekaterih perifernih državah pahnilo v nesluteno bedo: podhranjenost, bivanje v neogrevanih stanovanjih, epidemije, brezdomstvo zaradi deložacij iz stanovanj v lasti bank itn. To ob zgodovinsko visoki brezposelnosti ter zmanjševanju pokojnin in socialnih transferjev pri najbolj ogroženih članih družbe povzroča družbeno katastrofo velikih razsežnosti. Ključni pogoj je ustavitve uničevalnega varčevanja, ki je že zdaj

mnoge ljudi potisnilo v nevzdržen socialni položaj. Zato mora EU vzpostaviti reševalne mehanizme, ki bi tem ljudem omogočili nujne pogoje preživetja. K temu bi lahko pripomogel sistem bonov za hrano po zgledu Združenih držav Amerike, ki bi ljudem v najhujši revščini olajšali pomanjkanje.

2. Pomoč Evropske centralne banke in Evropskega mehanizma za stabilnost državam članicam ter odpis dolgov

V nasprotju z ostalimi centralnimi bankami, na primer ameriško FED, ki v ameriško gospodarstvo vsak mesec včrpa več kot 60 milijard dolarjev, Evropska centralna banka po sedanjih ureditvah ne sme odkupovati državnih obveznic, tako da ne zagotavlja ugodnega zadolževanja za države članice. Države v dolžniški krizi so zato prisiljene sprejeti zadloženje po osteriški obrestnih merah na finančnih trgih ali paket pomoči Evropskega mehanizma za stabilnost (ESM), ki to »pomoč« pogojuje s skrajno ostrimi varčevalnimi ukrepi.

Kratkoročno bi lahko ECB državam omogočila znižanje obresti z izdajo lastne evroobveznice, za katero bi države zamenjale nevzdržne dele dolga, s tem pa plačevale veliko manjše obresti na celoten dolg. Na daljši rok pa mora ECB postati posojilodajalec v sili in odkupovati vrednostne papirje držav članic, kot to običajno počnejo centralne banke. Periferne države se zadolžujejo po obrestnih merah med 5 in 7 %, medtem ko je donos na nemške obveznice okoli 1,5 %. Donos obveznic, ki bi jih izdala ECB, bi bil malce višji kot donos nemških

obveznic, po tej obrestni meri pa bi del dolgov lahko odplačevale vse članice EU, tako države centra kot periferije.

ESM ne sme pomoči pogojevati z zategovanjem pasov. Nasprotno, delovati mora kot pravi mehanizem pomoči in obenem služiti kot zavarovanje za izdane obveznice ECB.

S Stranko evropske levce se zavzemamo za sklic pogajanj o javnem dolgu, kjer bi vse članice EU skupaj določile možnosti za odpis nevzdržnih delov dolga in za prestrukturiranje ostalih delov.

3. Rešitev in socializacija bank

Z ugodnimi sredstvi ECB ali ESM bi države članice lahko dokapitalizirale banke, ki pa po reševanju ne smejo biti privatizirane, ampak morajo priti pod demokratičnim nadzorom državljanov tistih držav, v katerih te banke delujejo. Hkrati morajo te banke služiti kot investicijsko orodje, ki bo namesto iskanja najvišjih profitov pri posojilih upoštevalo družbene potrebe. Privatizacija bi dodatno prispevala k centralizaciji bančnega sistema v Evropi v rokah monopolističnih bank, ki so »prevelike, da bi propadle«. To bi največjim svetovnim finančnim ustanovam dalo še bolj proste roke pri špekulacijah, ki posredno ali neposredno škodujejo delovnim ljudem. Po podatkih Evropske komisije so države članice od izbruha finančne krize v Evropi do decembra 2011 za reševanje bank zagotovile več kot 1.600 milijard davkoplačevalskih evrov. V nasprotju s tem morata glavna namena reševanja biti decentralizacija evropskega bančnega sistema

in nacionalizacija bank. Šele tedaj se bodo banke namreč lahko preobrazile v javni investicijski servis.

Banke morajo opravljati svojo prednostno nalogo: zbirati morajo prihranke varčevalcev in jih usmeriti v družbeno koristne naložbe. Namesto profita morajo upoštevati neposredne potrebe (hiše, stanovanja, prometna infrastruktura ...), pri podjetniških investicijah pa število delovnih mest, razvoj proizvodnje in vpetost v lokalno okolje. Vse bančne investicije se morajo ravnati po kriteriju ekološkega sonaravnega razvoja.

Veliko moč finančnih institucij, ki s svojimi špekulacijami in iskanjem kratkoročnega profita povzročajo ogromno škodo družbi in okolju, je treba omejiti. Zato se zavzemamo ne le za večje investicijske banke v lasti države in pod neposrednim nadzorom delovnih ljudi, pač pa tudi za socializirano, v lokalno okolje vpeto bančništvo, utemeljeno na lokalnih hranilnicah, vzpostavljenih po združniškem načelu.

4. Zagon evropskega investicijskega programa: »Green Deal«

Kriza je poglobila velike meddržavne razlike v gospodarski razvitosti in življenjskem standardu. Te so bile v oči bijoče že pred krizo, kohezijske politike EU pa jih še zdaleč niso zmanjševale. Kohezijske politike so namenjene naložbam v infrastrukturo, ki naj bi zagotovila razcvet zasebnih naložb, te pa naj bi odpravile nesorazmerja med državami članicami in posameznimi regijami. Periferne države so

bile z vstopom v EU podvržene pospešeni deindustrializaciji, svoje »konkurenčne prednosti« pa so zaradi evropskega prisilnega jopiča lahko iskale samo v zmanjševanju stroškov delovne sile, saj jim kohezijski skladi niso zagotovili razvojnih investicij. Še več, Evropski socialni sklad, ki naj bi skrbel za visoko zaposlenost, spodbuja predvsem k fleksibilnosti na trgu delovne sile, kar prinaša lažje odpuščanje, začasne in honorarne zaposlitve ter zmanjševanje pravic delavstva.

Države na periferiji EU so lahko živele le od kreditov finančnih trgov, po krizi pa je zaradi zloma finačnega sektorja prišlo do upostošenja gospodarstev, ogromne brezposelnosti in množičnega izseljevanja. Te države krvavo potrebujejo investicije v produktivne gospodarske dejavnosti, zato potrebujemo celovit evropski investicijski program. Sredstva za investicije v delovna mesta in sonaravni gospodarski razvoj morata priskrbeti Evropska investicijska banka (EIB) in Evropski investicijski sklad, a ne smejo končati v zasebnih žepih v obliki subvencij, javno-zasebnih partnerstev ali korupcije. EIB to razmeroma uspešno počne že več kot 50 let. Težava je v tem, da financira le 50 % naložbe, države v velikih finančnih težavah pa druge polovice investicije ne morejo zagotoviti. Drugo polovico mora zagotoviti ECB, zato je nujno, da dolžniška, bančna in investicijska reforma potekajo hkrati.

Kapacitete, zgrajene s temi sredstvi, morajo biti v lasti in pod nadzorom državljanov. Investicije morajo zagotavljati delovna mesta, ki bodo omogočila dostojno plačilo in s tem preživetje delovnih množic. Kapitalistični razred noče in ne zmore zagotoviti dela za vse, zato mora za to poskrbeti delavstvo samo. Ekološka kriza globalnih

razsežnosti je neposredna posledica kapitalizma. Naložbe, ki bi jih zagotavljal evropski investicijski program, morajo spodbujati razvoj okolju primerne tehnologije. Potencialne investicije morajo biti zmogljene zagotavljati sonaravni razvoj in vpetost v lokalno okolje.

5. Sprememba restriktivne gospodarske zakonodaje, zavrnitev transatlantskega trgovskega sporazuma

Poleg skupne valute, ki onemogoča monetarne politike držav članic, je glavni del evropskega prisilnega jopiča zakonodaja EU. Mednarodne pogodbe in sporazumi so dokumenti, ki pravno utrjujejo premoč kapitala, države pa silijo v zmanjševanje stroškov dela. Dolgoročno morajo biti vsi ti akti razveljavljeni, nadomestiti pa jih mora ustava za Evropo demokratičnega socializma.

Nemudoma bi morali odpraviti neoliberalne ukrepe, ki formalno niso del zakonodaje EU. Najprej je treba preklicati medvladni fiskalni pakt, s katerim so se države članice zavezale k vpisu »zlatega fiskalnega pravila« v nacionalne zakonodanje, pri čemer je bila zaželeno ustavnaraven. Fiskalni pakt zaostrejuje maastrihtske kriterije in postavlja dodatne zahteve po proračunski vzdržnosti, hkrati pa države sili v »strukturne reforme«, ki naj bi zagotovile konkurenčnost, a so zgolj nadaljnje nižanje mezd, rezi v javni sektor in socialne transferje v imenu čim višjih profitov. Nadzor in regulacijo proračunske discipline uravnavata zakonodajna ukrepa, znana kot »six-pack« in »two-pack«. Ta v primerih, ko proračunski primanjkljaj in javni dolg prese-

žeta zapovedane odstotke, zahtevata visoke kazni za države članice. Obenem vzpostavljata stroge nadzorne mehanizme nad državnimi proračuni, ki pristojnosti prenašajo na Evropsko komisijo in Evropski svet.

Zakonodaja EU o ohranjanju konkurence (varovanje t. i. prostega trga) vsebuje prepoved državnih pomoči podjetjem, kar je vsebovano v Pogodbi o delovanju EU. Država tako ne sme reševati podjetji z večtisoč zaposlenimi, ki so v tekočem poslovanju zašla v težave, a bi lahko dolgoročno delovala uspešno. V posebnih primerih, ko je državna pomoč pogojno dovoljena, pa mora to izrecno odobriti Evropska komisija. Družba Cimos, ki zaposluje več kot 7.000 ljudi in proizvaja avtodele za najuglednejše proizvajalce avtomobilov (Citroën, BMW, Ford), je zašla v likvidnostne težave, a ji je država mogla nameniti poročstva samo za 35 milijonov evrov kredita, čeprav bi ga Cimos potreboval veliko več. Evropska komisija je to poročstvo za razmeroma majhen znesek dopustila le pogojno. Danes je Cimos korak pred propadom.

Zakonodaja EU mora državam omogočiti, da dejavno razvijajo svoje gospodarske potencialne v skladu z družbenimi potrebami (tj. zaposlovanjem) in ekološko vzdržnostjo. Državam je treba omogočiti industrijsko politiko.

Dodaten udarec za evropsko delavstvo je namera o vzpostavitvi skupnega transatlantskega trga. Pogajanja o tem med EU ter ZDA in Kanado potekajo že nekaj časa. Sporazum bi na široko odprl vrata produkciji gensko spremenjenih organizmov, ki so pod patentom

ameriških prehranskih multinacionalk, kar bi v zelo odvisen položaj postavilo evropske kmete, na krožnike pa bi dobili izdelke, o katerih je znanost zelo deljena. Kot potrošniki bi bili prisiljeni sprejeti severnoameriške standarde, ki veliko slabše ščitijo potrošniške pravice, kakršni sta varnost izdelkov in neoporečnost hrane. Sporazum bo koristil samo državam iz centra s tehnološko razvitimi sektorji, ki bodo povečale izvoz prek luže. O možnih učinkih se lahko naučimo iz posledic trgovskega sporazuma NAFTA, ki je trgovinsko povezal ZDA, Kanado in Mehiko. Mehiki je ta sporazum prinesel nastanek svobodnih industrijskih cone, kamor so ameriška podjetja izvozila industrijo zaradi nižjih »stroškov«, medtem ko so se plače in življenjski standard za mehiško delavstvo poslabšali. Še več, sporazum NAFTA so spremljale spremembe mehiške zakonodaje, ki so omogočile postopno razlastninjenje malih kmetov, mehiški trg pa je preplavila ameriška koruza, ki je izrinila domače pridelovalce. Vsi ti ukrepi so povzročili tudi okoljsko degradacijo, predvsem zastrupljanje voda in zraka. Tudi vzpostavitev skupnega transatlantskega trga bi prizadela številne gospodarske sektorje in povzročila opustošenje, saj bi poglobil krizo, iz katere se EU že zdaj ne more izkupati. To bi povzročilo zaostritev izkoriščanja in osiromašnja delovnih množic po vsej Evropi ter splošno družbeno in okoljsko nazadovanje.

Pogajanja, ki potekajo za zaprtimi vrati, brez nadzora javnosti, je zato treba takoj prekiniti in v celoti zavrniti transatlantski trgovski sporazum!

6. Obramba in razvoj javnih storitev

Nadaljevanje privatizacije javnih storitev, kot so šolstvo in znanost, zdravstvo, socialna varnost in kultura kot priporočilo za rešitev gospodarskih težav priporočajo evropske institucije in vladajoči politiki, ki brez izjeme prisegajo na neoliberalni konsenz. To privatizacijo je treba ustaviti in trend obrniti. Umetno ustvarjeno nasprotje med javnim in zasebnim sektorjem je ideološki mehanizem vladajočih razredov, ki vnaša delitve med delovne ljudi in odvrača pozornost od dejanskega konflikta med delom in kapitalom. Javni sektor vsem prebivalcem (zaposlenim tako v javnem kot v zasebnem sektorju pa tudi upokojenim, študentom in študentkam ter brezposelnim) zagotavlja univerzalen dostop do zdravljenja, izobrazbe in drugih temeljnih civilizacijskih pridobitev. Razvitost javnega sektorja je dober kazalec življenjskega standarda v državi. V slovenskem javnem sektorju je zaposlenih okrog 16 % aktivnega prebivalstva, kar nas uvršča točno v povprečje EU. Na Danskem je to delež okoli 33 odstotkov, na Finskem 25, na Poljskem 11, v Romuniji pa 13 odstotkov. Da izjave vladajočih o prevelikem javnem sektorju kot krivcu za gospodarsko krizo ne držijo, dokazuje dejstvo, da so krizo najmanj občutile države z največjim javnim sektorjem (tj. nordijske države), najbolj pa države s skromno razvitim javnim sektorjem.

V sodobni družbi se vse bolj povečujejo potrebe po oskrbi, negovanju in drugih storitvah, saj se življenjska doba podaljšuje. To pomeni, da starejši nujno potrebujejo institucionalne rešitve, ki jim bodo omogočile dostojno življenje v starosti. To je velika priložnost za za-

poslovanje mladih in ostalih brezposelnih, ki jih na cesto meče zasebni kapitalistični del gospodarstva, države pa zaradi sprejemanja neoliberalne doktrine temu le pritrjujejo. Če teh rastočih potreb ne bo zagotavljal javni sektor, ga bo nadomestilo tržno zadovoljevanje potreb, kar bo prineslo dražje in s tem veliko manj dostopne storitve.

7. Boj proti davčnim oazam in t. i. Tobinov davek

Vsako leto iz EU v davčne oaze ponikne 1.000 milijard evrov. Nekatere davčne oaze – Ciper, Luksemburg, Irska – so celo v EU. V letu 2012 sta bili iz Slovenije v Švico nakazani dve milijardi evrov. Strategije izogibanja davkom so ključen del poslovanja v današnjem kapitalizmu, obenem pa najbogatejši ljudje na ta način povečujejo svoje bogastvo. Pri tem svoje storitve ponuja bančni sektor, ki išče obvođe in zakonske luknje, ki omogočajo »optimizacijo davkov«. Delovne množice dvojno plačujejo izogibanje in zmanjševanje davkov gospodarskim družbam: manj zbranih davkov je neposreden vzrok za povečevanje javnih dolgov ter s tem za zniževanje ravni javnih storitev in življenjskega standarda delovnih ljudi; poleg tega države nadomestijo izpad s posrednimi davki, kot je davek na dodano vrednost, in s povečanjem obdavčitve dohodkov iz dela.

Na ravni EU bi morale posamezne države članice vzpostaviti mehanizme proti izvažanju kapitala v davčne oaze in s tem utajevanju davkov. Odprte poslovne knjige tako zasebnih kot javnih družb so naša temeljna zahteva. To vključuje obvezno poročanje o profitih in

davščinah ter uvedbo registrov dejanskega lastništva gospodarskih družb, ki bi preprečevali slamnatno lastništvo in podjetja, ki obstajajo le na poštinih nabiralnikih.

Tem ukrepom je treba dodati krovni zakon za vse finančne transakcije, znan kot Tobinov davek. Takšen davek mora biti dovolj visok, da lahko regulativno vpiva na moč multinacionalnih finančnih institucij, in sicer predvsem z omejevanjem kratkoročnih špekulacij, ter da lahko hkrati zagotavlja določena proračunska sredstva, za evropski investicijski program. Tobinov davek mora biti uveden na ravni celotne EU, kot zvezni davek, ki bi se stakal naravnost v evropski proračun.

8. Preprečevanje socialnega in ekološkega dumpinga

EU je največji svetovni trgovinski partner, udeležen v kar 40 % svetovne trgovine. Kot taka lahko EU od držav in podjetij, ki izvažajo vanjo, zahteva, da upoštevajo vsaj minimalne ekološke in socialne standarde. Indija, Pakistan, Kitajska, od koder vsak dan prihajajo novice o nečloveškem izkoriščanju in trpljenju delavcev, o nehumanih delovnih razmerah, o samomorih ljudi, ki so obupali nad 16-urnimi delavniki za pest riža, so ključne trgovinske partnerice EU. Še več, številna evropska podjetja imajo tam svoje podružnice in so neposredno udeležena v brutalnem izkoriščanju tamkajšnje delovne sile. Znan je primer švedskega podjetja H&M, ki svoje zaposlene v Bangladešu plačuje malce več kot evro na dan, zato da lahko v Evropi ohranja najnižjo ceno majic med velikimi modnimi verigami: 4,95 evrov.

EU ima na voljo vsaj dva mehanizma za zaustavitev socialnega dumpinga. Prvič, vsa podjetja, registrirana v EU, je treba obvezati k upoštevanju minimalnih socialnih in ekoloških standardov tako v Evropi kot drugje po svetu. Drugič, kot največji svetovni trgovinski partner lahko EU pogojuje svojim trgovinskim partnericam uvoz in zavrne uvoz izdelkov, katerih proizvodnja krši dogovorjene minimalne socialne in ekološke standarde.

Že prej pa je treba zaustaviti socialni in ekološki dumping, ki ga EU sistematično izvaja znotraj lastnih meja oziroma s širitvijo teh mej. Vključevanje držav iz bivšega vzhodnega bloka je kapitalu iz centra EU, predvsem iz Nemčije, omogočil napad na delavstvo: realne plače se v Nemčiji niso povečale že vse od leta 2005. Poleg tega je sprejetje »strukturnih reform« fleksibiliziralo trg delovne sile (tj. vpeljalo t. i. »Minijobs« oziroma malo delo). Od tod višja brezposelnost ter vse pogostejše honorarno, agencijsko in začasno delo ter zaposlitve, ki ne omogočajo plačila za dostojno preživetje.

9. Demokratizacija institucij

Evropski parlament (EP) je bistveno šibkejši kakor Evropska komisija (EK) in ima kot edina institucija z neposredno izvoljenimi člani zane-marljivo odločevalsko moč. V imenu minimalnih standardov demokratičnosti bi morala EK na EP prenesti vse odločevalske pristojnosti z izjemo zgolj izvršnih pooblastil. EP potrebuje preobrazbo in učinkovito omejitev vpliva lobistov, ki napol legalno zagotavljajo, da so politične odločitve zveste interesom kapitala. Temeljne in prelomne

odločitve o razvoju in prihodnosti EU se praviloma sprejemajo za zaprtimi vrati in javnost do tovrstnih pogovorov nima nikakršnega dostopa. Nasprotno pa na odločitve izjemno močno vplivajo korporativni lobiji, ki temu namenjajo stotine milijonov evrov. Ni naključje, da v Bruslju stalno deluje med 15.000 in 20.000 lobistov.

Predstavniško demokracijo morajo dopolnjevati mehanizmi neposrednega odločanja, kot so referendumi in participativni proračun. EU na centralni ravni osnuje sedemletne finančne načrte o razdelitvi financ in prioriternih področjih, nato pa vsaka država članica samostojno pripravlja finančno razporeditev. Zavzemamo se za to, da državljani neposredno odločajo o delu tega proračuna in demokratično odločijo, kako je ta del skupnih sredstev porabljen. Obenem mora na evropski ravni priti do potrebnih spodbud za vpeljavo participatornega proračuna na lokalni ravni, saj ravno lokalni prebivalci najbolj poznajo potrebe svojega okolja. O učinkovitosti takšnega odločanja o delu proračunskih sredstev pričajo primeri večmilijonskega brazilskega mesta Porto Alegre, kanadske regije Zahodni Vancouver ter mnogih evropskih in ameriških mest.

Na evropski ravni se mora pravica do referendumov razširiti, ne pa omejevati. Z aktivnimi ukrepi, kot so kvote, je treba zagotoviti resnično in enakovredno zastopanost žensk pri soodločanju.

Evropsko povezovanje je projekt skupnega trga in prostega pretoka, a vseeno v skladu s koristmi kapitala EU omejuje odprtost meja in prostega pretoka ljudi (iz novih perifernih držav v center), s tem pa dovoljuje diskriminacijo na podlagi nacionalnosti. To dodatno dokazuje, da je EU krojena po merilih kapitala, ne pa po merilih ljudi.

10. Obramba in razširitev osebnih svoboščin in pravic, posebej položaja žensk, odprava monopolov intelektualne lastnine

Posledice krize so najbolj uničujoče v primeru skupin, ki so v družbi v podrejenem položaju. Ženske so največje žrtve brezposelnosti; uničevanje storitev socialne države (predvsem vrtcev in šol) ženske potiska v zasebnost njihovih gospodinjstev, kjer opravljajo ogromno neplačanega dela. Tudi na delovnih mestih ženske še vedno niso plačane enako kot moški – nujno je, da za enako delo vsi dobimo enako plačilo.

Z neoliberalnim obratom in padcem socialne države se je spet povečala neenakost žensk. Povsod po Evropi se krčijo nadomestila za porodniško odsotnost z delovnega mesta, javni sektor, v katerem je zaposlen nadproporcionalen delež žensk, se krči, delodajalci v vse bolj negotovih razmerah raje zaposlujejo moške kot ženske, pri katerih obstaja možnost za odhod na porodniški dopust, itn. S tem so ženske vse bolj odrinjene nazaj v gospodinjstva in jih ponovno postavljene v podrejen položaj v odnosu do moških. Kot da to še ne bi bilo dovolj, pa pravice žensk vztrajno napadajo konservativni politiki, saj so v zadnjem času vse glasnejše pobude za odpravo pravice do splava (npr. v Španiji), pri nas pa v tej smeri poteka varčevanje pri kontracepciji in uvajanje doplačil.

Nasploh je kriza zaostрила avtoritarni pristop kapitalističnega razreda. Po nedavnih razkritjih so več kot očitne globalne razsežnosti nadzo-

rovanja komunikacij, tudi pri nas je policija pridobila nova pooblastila za nadzor nad državljeni. To je nedopustno, zato je treba na ravni EU vzpostaviti zakonodajo, ki bi ščitila pravice vsakega posameznika in posameznice.

Zavzemanje za pravico do zasebnosti in svobode za prosti pretok informacij na spletu nasprotuje monopolom razvitih držav glede intelektualne lastnine, ki jih brani zakonodaja EU. S tem onemogoča tehnološki razvoj perifernih držav in prost pretok idej ter dostop do informacij in intelektualnih dobrin za vse ljudi. Škodljive pravne oblike ščitenja intelektualne lastnine morajo nadomestiti alternativni mehanizmi, ki omogočajo širjenje ter s tem plemenitenje idej. Namesto tekmovanja v gospodarstvu je naš cilj sodelovanje, s katerim bo odpadla tudi potreba po »zaščiti intelektualne lastnine«. Patenti zavirajo razvoj, v farmacevtski industriji celo neposredno škodujejo delovnim ljudem, zato je treba v odgovor na njihovo podaljševanje nemudoma sprožiti postopke za njihovo skrajševanje.

11. Pot k ekološkemu preobratu

Pot k družbi sonaravnega razvoja je tesno povezana z gospodarskimi in investicijskimi ukrepi. Direktive EU teh vprašanj ne naslavlajo celostno, temveč le s prelaganjem odgovornosti na potrošnike in le delno na proizvajalce z uvajanjem tržnih ukrepov, kot je na primer kupovanje kuponov za emisije CO₂, ki so neučinkoviti pri omejevanju okoljske škode. Ekološka transformacija ne more biti plod vzajemnega delovanja zasebnih interesov, ampak mora postati izraz obče

ljudske suverenosti in demokracije. Poteka lahko le kot del javnega investicijskega programa, evropskega »Green Deal«, ki bo odgovoril na potrebe družbe ter z zviševanjem snovne in energetske učinkovitosti zagotovil trajno okoljsko reprodukcijo, upravljanje s produkti naravnih virov in dela pa dal v roke ljudstva. Ekološko krizo je treba reševati pri njenem izviru – v kapitalistični produkciji, ki ruši podporne sisteme življenja na Zemlji. Nosilnim sposobnostim okolja in dejanskim potrebam družbe prilagojeno planiranje je edina dolgoročna alternativa, namenjena ohranjanju trajnostnih bivanjskih pogojev in virov. Zato je ekološka preobrazba ključna komponenta demokratičnega socializma.

Za zaščito in obnovev naravnih okolij je v procese upravljanja treba vključiti stroko s področij naravovarstva in ekologije. Samo tako bo lahko regulacija ekonomskih dejavnosti potekala v skladu z ugotovljenimi nosilnimi sposobnostmi okolja in interesi lokalnih skupnosti na določenem območju.

Nadaljnjo privatizacijo virov energije ter obstoječe prometne in energetske infrastrukture je treba nemudoma ustaviti. Čista pitna voda in zrak sta javni dobrini ter pravici, ki ju mora država zagotoviti sleherni prebivalci in prebivalcu. Infrastrukturo moramo prilagoditi zadovoljevanju družbenih potreb na okoljsko vzdržen način, na primer s širitvijo okoljsko manj obremenjujočih oblik javnega prometa in prevoza dobrin. Uničevalnost kapitalizma je razvidna iz prepotovanih kilometrov, ki jih mora opraviti blago, da bi zagotovilo čim višji profit lastnikom in delničarjem. Pri tem nastane velika okoljska in pogosto tudi družbena škoda. Zgovoren primer je v rastlinjakih pridelana

zelenjava iz severozahodne Evrope, ki se prodaja na policah trgovin Južne Evrope, kjer so sicer boljši naravni pogoji za pridelavo iste zelenjave. Takšno početje je treba omejiti z uveljavitvijo okoljskih dajatev, progresivnih glede na povzročeno škodo. Tako zbrana sredstva lahko namensko spodbujajo trajnostno proizvodnjo in distribucijo ob upoštevanju ekološkega odtisa.

Subvencije za neobnovljive vire energije v EU kar za štirikrat presegajo subvencije za obnovljive vire. Razvoj trajnostne rabe obnovljivih virov in prehod v brezogljnično družbo je mogoče začeti že s poudarkom na subvencioniranju obnovljivih virov energije in okoljsko sprejemljivega razvoja. Obenem je treba poskrbeti za trajnostno in učinkovito uporabo domačih energetskega virov in obnovitvenih sposobnosti okolja, in sicer tako kmetijske zemlje, gozdov in vode kot tudi vetra, geotermalne energije in sončnega obsevanja. Šele ko bomo ustavili izvažanje onesnaževanja in uvažanje profitov, bo vsem prebivalkam in prebivalcem mogoča enakopravna in vzdržna raba okoljskih danosti.

12. Trajnostna proizvodnja hrane in ravnanje z gozdom

Evropska Skupna kmetijska politika (SKP) obsega daleč največji delež evropskega proračuna – 40 %. Zaradi trenutnih kriterijev za dodeljevanje subvencij ter ozkega pojmovanja kmetovanja in ohranjanja kulturne krajine in okolja SKP predvsem koncentrira bogastvo na po-deželju in preliva sredstva iz kmečkih rok v druge. Tako vsega 5 %

upravičencev dobi kar 50 % vseh subvencij. Kljub relativno nizkim odkupnim cenam so cene prehrambenih izdelkov višje kot na svetovnih trgih, povprečni dohodki kmetov pa so še vedno za polovico nižji od dohodkov v drugih panogah. Profiti, ustvarjeni v prehrabeni verigi, se koncentrirajo predvsem v rokah trgovcev, lastnikov zemlje, predelovalcev hrane, proizvajalcev mehanizacije. Poleg tega so kmetje v novih državah članicah EU v izrazito podrejenem položaju glede na kmete iz držav centra.

Sistem subvencij je treba spremeniti tako, da ne bodo več dodeljene zgolj glede na površino kmetijskih zemljišč, saj s tem podpirajo tako in tako največje kmete oziroma lastnike zemljišč ter povečujejo neenakosti in revščino na podeželju. Večji delež subvencij je treba nameniti vlaganju v zaposlovanje in v razvoj naprednih kmetovalnih metod v skladu z visokimi okoljskimi standardi. S tem se bo dvignila kvaliteta vse hrane, ne le t. i. ekološko pridelane, ki je večini prebivalcev EU cenovno nedostopna. Ker je v novih članicah kmetijstvo izrazito tehnološko zaostalo, bo to obenem spodbudilo razvoj na teh področjih, torej prenos sredstev iz centra na periferijo in ne obratno. Spodbujati je treba združne oblike delovanja, ki bodo podeželske prebivalce združevale v celotno prehransko proizvodno verigo od neposrednih proizvajalcev prek predelovalcev do končnih potrošnikov. V verige je treba vključiti tudi proizvodnjo in oskrbo z mehanizacijo in razmnoževalnim materialom. S tem bodo pridelovalci dobili večji nadzor nad sredstvi. Tako bo večji delež prihodkov lahko ostal na podeželju, namenjen nadaljnjemu razvoju, hkrati pa bodo multinacionalke, veletrgovci in prekupčevalci zgubili svoj vpliv. Kmetijsko poli-

tiko je treba dopolniti tako, da bo urejala tudi varovanje še preostalih evropskih gozdnih območij in sistemsko podpirala vzpostavljanje in uveljavljanje lesnopredelovalnih verig, ki bodo z gozdom upravljale trajnostno, tj. ne kot z golim faktorjem za izkoriščanje, ampak kot z integralnim delom verige, ki mu je treba vračati.

Veliko oviro povečevanju samooskrbe in neodvisnosti proizvodnje hrane predstavljajo prizadevanja kapitala za povečano koncentracijo nadzora nad svetovno proizvodnjo hrane. Peščica podjetij z agresivno uporabo različnih oblik zaščite intelektualne lastnine vse bolj nadzoruje reproduktivni material, s čimer kmete spravlja v vse bolj podrejen položaj. Zakonodaja, ki predvideva izjemno visoke stroške za ščitenje sort in registracijo gensko spremenjenih organizmov, s tem onemogoča majhne žlahtnitelje, mala podjetja in javne raziskovalne ustanove ter pospešuje oblikovanje monopolov.

Odločno nasprotujemo politiki zaščite intelektualnih pravic, ki omogoča patentiranje ali drugačno prisvajanje bioloških organizmov ali njihovih lastnosti in izkoriščanje patentov za povečevanje moči kapitala ter zaviranje napredka. Zavzemamo se tudi za prosto izmenjavo razmnoževalnega materiala ter za neomejeno pravico do izboljševanja kmetijskih sort in pasem v skupno dobro. Država mora ustanoviti in vzdrževati genske in semenske banke ter druge načine ohranjanja za kmetijstvo pomembnih sort in pasem. Med te sodijo tudi stare slovenske sorte in pasme, katerih dragoceno gensko pestrost bomo na ta način obvarovali pred izginotjem.

13. Zavezanost k miroljubju in demilitarizacija

Sto let po imperialistični prvi svetovni vojni je obveza k boju proti vojnarnam in militarizmu nujna. Leta 2012 je EU prejela Nobelovo nagrado za mir. To je prava ironija, saj je EU vir tako globalnega imperializma kot izčrpavanja perifernih držav, predvsem pa orodje kapitalističnega razreda za ohranjanje in izvrševanje premoči nad delovnimi množicami. Na svojih mejah mirno opazuje trpljenje in umiranje migrantov, ali pa jih znotraj svojih meja preganja in trpa v azilne centre, kjer bivajo v nemogočih razmerah, ter deportira. EU mora predvsem v Sredozemlju vzpostaviti koordinirane skupne mehanizme za reševanje beguncev ter vzpostaviti humanitarne programe za begunce in emigrante.

Evropske države so poleg ZDA nosilke imperializma in posredno povzročajo okoliščine, ki migrante prisilijo, da sploh zapuščajo svoje domove. EU v povezavi z organizacijo NATO omogoča in ohranja globalne neenakosti, ki poganjajo kapitalistični sistem. NATO je gojišče korupcije, države sili, da velik del proračuna namenjajo oboroževanju, predvsem pa je organizacija, ki danes najbolj ogroža svetovni mir. Zavzemamo se za to, da se vse evropske države nemudoma umaknejo iz vojaških misij v svetu in da se za oboroževanje namenjeni deli proračuna zmanjšajo na minimum, sredstva pa porabijo v korist prebivalstva. Prav tako bi morali takoj sprožiti proces odstranjevanja tujih vojaških baz iz teritorija EU. Dolgoročno težimo k razpustitvi NATA ter promociji razoroževanja in protivojnih aktivnosti.

EU bi morala graditi nove ekonomske in trgovske odnose z ostalim svetom, ki bi temeljili na sodelovanju in razvoju. Samo tako lahko namreč zagotavlja mir in varnost. Namesto načrtov o skupni evropski vojski bi morala predlagati razoroževanje, zmanjševanje vojsk in spreminjanje njihovih nalog v prid pomoči ob naravnih nesrečah in nezgodah. Namesto pri izkoriščanju in vojaških posredovanjih mora EU igrati vodilno vlogo pri vzpostavljanju sistema razvojnih pomoči, ki mora temeljiti na solidarnosti ter služenju družbi in okolju ne pa na ropanju perifernih dežel ali misijonarskem in humanitarnem podjarmljanju.

Evropa bo socialistična, ali pa je ne bo. Samo socialistična Evropa lahko ustavi bedo in izkoriščanje, ki ju prinašajo zahteve po vitki socialni državi, zategovanju pasu in odpovedovanju v imenu lepšega jutri, ki nikdar ne pride. Programske točke Združene levice predstavljajo korake, ki lahko evropsko celino usmerijo proti drugačni prihodnosti. Proti prihodnosti, v kateri bo gospodarstvo služilo potrebam ljudi, ne pa iskanju čim višjih profitov z izžemanjem delovnih množic in uničevanjem okoljskih življenjskih pogojev. Takšna prihodnost zahteva vzpostavljanje in povezovanje političnih sil, ki bodo s široko oporo v najširših ljudskih množicah apetitom lokalnega in mednarodnega kapitala sposobne reči jasen *Ne*. Skupaj bomo začeli graditi drugačno Evropo, ki bo branik vrednot solidarnosti, okoljske odgovornosti, enakosti in pravičnosti: Evropo demokratičnega socializma!

Združena leвица: za Evropo ljudi, ne kapitala!

ZDRUŽENA
LEVICA:
ZA EVROPO
LJUDI,
NE KAPITÁLA!

European**LEFT**